herpy

LEGUANER

Smooth Helmeted Iguana

Corytophanes cristatus

Corytophanes cristatus er en langbenet, trælevende øgle fra regnskovene i Mellem- og Sydamerika med en høj, hjelmlignende kam på baghovedet og en savtakket kam ned langs ryggen. Den sidder ubevægelig i timevis og lurer på store insekter, skifter farve mellem grå, olivenbrun og rødbrun og er meget sky. Den kræver et højt, fugtigt terrarie, UVB, levende foder og ro.

Familie: Corytophanidae Tidligere navn: *Agama cristata*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-35 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-8 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Regnskov**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 45 × 90 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Hotspot	**32-35 °C**
Temperatur, nat	**21-24 °C**
Luftfugtighed	**60-80 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 1
Kost	**Insekter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**4-11 æg**
Inkubation	**60-90 dage** ved 26-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's bilag A-D. Ingen leguanlignende arter står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015).

Om arten

Corytophanes cristatus er en mellemstor øgle, sammentrykt fra siderne, med lange, slanke ben, meget lange tæer og en lang hale. Hovedet er stort med store øjne og er toppet af en hjelm (casque), der begynder som en kam over hvert øje og samler sig til én høj kam i nakken. Kammen fortsætter som en savtakket køl ned langs ryggen. Under hagen sidder en takket strubesæk, som arten kan folde ud som trussel. Både han og hun har hjelmen, men den er størst hos hannen.

Kroppen alene (snude til kloak) er ca. 9-12 cm, og halen er op til dobbelt så lang, så den samlede længde ligger omkring 25-35 cm. Farven varierer meget: grundfarven kan være bleg gul, rustorange, olivengrøn, grå, brun eller næsten sort, og tegningen kan mangle helt eller bestå af et svagt bladmønster eller uregelmæssige, mørke tværbånd. Arten kan skifte farve efter lys, temperatur og stemning og er næsten usynlig mod bark og blade.

Arten blev beskrevet i 1820 af Blasius Merrem som *Agama cristata*, og typelokaliteten blev oprindeligt angivet fejlagtigt som Ceylon. Artsnavnet kommer af latin cristatus, kamprydet, og slægtsnavnet af græsk korythos, hjelm, og phaneros, synlig. Nærmeste slægtninge er basiliskerne (*Basiliscus*) og slægten *Laemanctus*.

C. cristatus er et dyr til at se på, ikke til at tage i hånden. Den er fredelig, men følsom, sidder det meste af dagen helt stille og forsvarer sig først ved at fryse, derefter ved at sprede strubesæk og kam og åbne munden, og kun som sidste udvej ved at bide. Arten er ikke almindelig i handlen, og de fleste dyr er vildfangne eller nyligt importerede.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Udbredelse og levested

Corytophanes cristatus lever fra det sydlige Mexico (Veracruz, Tabasco, Chiapas, Campeche og Quintana Roo) gennem Belize, Guatemala, Honduras, Nicaragua (også på øen Isla Grande del Maíz), Costa Rica og Panama til Chocó i det nordvestlige Colombia. Den mangler i delstaten Yucatán. Typelokaliteten er indskrænket til Orizaba i Veracruz.

> **Oprindelig udbredelse:** Mexico, Belize, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panama og Colombia.

LEVESTED

Arten lever i fugtig, tropisk skov, både urskov og sekundær skov. Den sidder på stammer, grene og buske i underskoven, ofte lavt nede, og går kun lejlighedsvis ned på skovbunden for at jage i bladlaget. Den er dagaktiv, men solbader ikke: kropstemperaturen ligger omkring 26 °C, tæt på temperaturen i skyggen, og dyret tåler derfor ikke at blive varmet op i direkte sol.

Arten er en udpræget lurejager. Den sidder ubevægelig og tager store, langsomme byttedyr som cikader, larver, billelarver, græshopper og edderkopper, og lejlighedsvis regnorme og små øgler. Ved fare fryser den, selv når truslen er op til 15 m væk, og stoler på sin kamouflage. Hunnen graver en lav rede i skovjorden, lægger 4-11 bløde æg, dækker dem til og bliver ved reden. Hjelmen menes at være en hjælp ved gravningen.

Pasning

TERRARIET

Et enkelt voksent dyr skal have et højt terrarie på mindst 60 × 45 × 90 cm (længde × bredde × højde). Større er bedre, især bredere. Højden er vigtig, fordi arten sidder lodret på stammer og tykke grene, og terrariet skal give dyret mulighed for selv at vælge mellem varme og skygge, klatring og skjul.

Indret med flere lodrette og skrå grene i forskellig tykkelse, der er forankret solidt i bund og vægge, og med tæt løv af robuste planter som *Epipremnum* og *Philodendron*, så dyret kan stå skjult. Bunden er mindst 10 cm kokosfiber og havejord med et tykt lag bladkompost og visne blade øverst. Fjern ekskrementer og urinsyre dagligt, og skift hele bunden hver 3.-4. måned. Terrariet skal være tæt nok til at holde på fugten, men godt ventileret, så luften ikke står stille. Låget skal være sikkert.

Dæk siderne og noget af fronten til med baggrund eller planter, så føler dyret sig tryggere. Et skræmt dyr kan fryse eller flygte ind i ruden. Hold kun ét dyr i hvert terrarie; hanner kan blive stridbare, når de holdes sammen, og arten har ikke gavn af selskab.

TEMPERATUR

Luften skal holde 27-30 °C om dagen, og den varmeste plads, en tyk gren under en lampe, skal have en overfladetemperatur på 32-35 °C målt med et infrarødt termometer. Den køligste del af terrariet nederst er 24-27 °C. Om natten skal temperaturen ligge på 21-24 °C og aldrig under 20 °C.

Arten er ikke en udpræget solbader, så solpladsen skal være lille og moderat varm, og alle lamper skal være afskærmet, så dyret ikke kan brænde sig. Brug lave watt i halogenspots eller en hvid varmepære over solgrenen. Er rummet koldt om natten, kan en keramisk varmeemitter eller et radiant varmepanel på termostat holde minimumstemperaturen, uden at der er lys. Varmemåtter og farvede pærer er ikke velegnede. Mål med digitale følere på solpladsen og i den kølige ende.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være 60-70 % om dagen og stige til 70-80 % om natten. Forstøv terrariet og planterne 1-2 gange dagligt med en trykforstøver, eller brug et tåge- eller regnanlæg på timer, og mål med et digitalt hygrometer midt i terrariet. Dyrene drikker vanddråber fra bladene og vil sjældent drikke af en skål.

En luftbefugter om natten kan holde fugten oppe, men brug kun destilleret vand i den, og rengør den hver uge. Står luften våd og stille, vokser skimmel, så ventilationen må ikke ofres for fugtens skyld. For lav fugt giver problemer med hudskifte.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Corytophanes cristatus er dagaktiv og skal have UVB hele dagen, selv om den er en skyggeart. UVB-lampen skal give Ferguson-zone 1, dvs. et lavt UV-indeks på de højeste grene og næsten intet nede i terrariet. Et T5 HO-rør eller en tilsvarende skyggelampe i en reflekterende armatur passer, men afstanden afhænger af lampetypen, så følg producentens anvisning og mål gerne. UVB går ikke gennem glas eller plastik, og rørene skiftes efter producentens anvisning.

Lyset tændes 13 timer om sommeren og 11 timer om vinteren med en gradvis overgang. Supplér med et plantelys på omkring 6500 K, som også får de levende planter til at vokse. Direkte sol i et glasterrarie er farlig, fordi arten ikke tåler overophedning.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Arten er insektæder og tager store, langsomme byttedyr: kakerlakker (fx discoider og dubia), silkeorme, hornorme, græshopper, superorme og regnorme. Foderdyret skal være omkring lige så stort som dyrets hoved. Variation er vigtig, og fede foderdyr som melorme og voksmøllarver gives kun af og til. I naturen tager arten af og til små øgler, men det er ikke nødvendigt i fangenskab.

Unger fodres dagligt, voksne hver anden dag, med så meget, som dyret æder på ca. 5 minutter. Dyret sidder og lurer, så foderdyrene skal være levende og bevæge sig; en pincet eller et fodringsbur i terrariets øvre del hjælper. Støv foderdyrene let med kalk ved de fleste måltider og med et vitamintilskud 1-2 gange om ugen. Giv foderdyrene fuldfoder 1-2 døgn, før de gives videre. Giv frisk vand i en lav skål, og forstøv, så dyret kan drikke dråber.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er sky og fredelig, men følsom over for forstyrrelser, og den egner sig bedre til at studere end til at håndtere. Den sidder tit helt stille i timevis og bevæger sig langsomt. Frygter den, fryser den først og spreder så strubesæk og kam med åben mund; bid er et sidste forsvar. Gå roligt til og fra terrariet, og lad dyret være i fred under fodring.

Hold kun ét dyr i hvert terrarie. Hanner kan blive stridbare over for hinanden. Nyimporterede og vildfangne dyr er ofte udtørrede og afmagrede og bærer på indvendige snyltere, så karantæne, en krybdyrdyrlæge og tålmodig opfodring med fugt og små, hyppige måltider er første prioritet. Opdrættede dyr er langt at foretrække.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en større hjelm og en mere markant kam end hunnen, og kønnet ses først tydeligt hos voksne dyr. Alder og vægt ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret, og det er levetiden heller ikke; boksens 5-8 år er et skøn. Dyrene skal være udvoksede og i godt huld, før de sættes sammen.

PARRING

Avlen i fangenskab er sparsomt dokumenteret. Arten formerer sig tilsyneladende året rundt i naturen, uden en markant sæson. Et par kan sættes sammen i et stort, tæt beplantet terrarie med mange skjul, så hunnen kan komme ud af hannens syn, men hold øje med dem og skil dem ad ved tegn på stress eller bid.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger 4-11 bløde æg pr. kuld i en lav rede, hun graver i fugtig jord eller løv. Giv hende en dyb bakke eller kasse med fugtig, løs blanding af jord, kokosfiber og løv, så hun kan grave og dække æggene til. Hun kan grave flere dage, før hun lægger. Graver hun uden at lægge, eller ses hun sløv og ædelysten er væk, kan det være tegn på æglægningsbesvær, og en dyrlæge bør kontaktes.

INKUBATION

Æggene flyttes forsigtigt med samme side opad til en rugemaskine med fugtigt vermiculit (ca. 1:1 efter vægt) og graves halvt ned. Æggene har blød skal og må ikke tørre ud, men heller ikke stå våde. Ved 26-28 °C og omkring 80 % luftfugtighed klækker æggene efter 2-3 måneder. Tallet bygger på få opdræt.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er ca. 8-10 cm lange ved klækningen og selvstændige med det samme. Indret dem i et mindre terrarie med samme klima som de voksnes og mange kviste og planter. Fodr dem dagligt med små fårekyllinger, bananfluer og små kakerlakker, støvet med kalk, og forstøv dagligt, så de kan drikke. Hold ungerne enkeltvis eller i små grupper under opsyn, og skil dem, hvis der opstår kampe.

Sundhed og typiske fejl

Arten er følsom over for stress og fejl i pasningen:

- Udtørring og afmagring hos nyindkøbte, vildfangne dyr.
- Metabolisk knoglesygdom ved for lidt UVB, kalk og D3.
- Hudskifteproblemer ved for lav fugt og luftvejsinfektioner ved dårlig ventilation.
- Skader på snuden ved stød mod ruden.
- Brændsår, hvis dyret rører en lampe.
- Parasitter, især hos vildfangne dyr; nye dyr holdes i karantæne.

Vægttab, nedsat appetit, sløvhed og næseflåd kræver en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.